

Társasági élet

Rovatvezető:  
Dr. MÉSZÁROS ZOLTÁN

Tízéves a Frivaldszky-emlékérem

A Magyar Rovartani Társaság 1970. évi közgyűlésén tizedszer adták át a magyar entomológia kiváló művelőinek a Frivaldszky Imre nevét viselő emlékdíjat. Elevenítsük fel ebből az alkalomból az immár igen rangos kitüntetés történetét. Ez az évforduló ket-tős jubileum, FRIVALDSZKY IMRE ugyanis éppen száz évvel ezelőtt, 1870 október 19-én hunyt el.

FRIVALDSZKY IMRE 1799-ben született a Zemplén megyei Bakcsón. Iskoláit Sátoraljaújhelyen, Egerben és Kassán végezte, egyetemi tanulmányokat a pesti orvosi egyetemen folytatott. Botanikusnak indult, de zoológus lett. A magyar rovartant az európai élvo-nalba hozta, a Nemzeti Múzeum gyűjteménye és szakkönyvtára az ő működése alatt emelkedett a kor színvonalára.

A Frivaldszky Emlékdíj alapításának gondolatát dr. BALOGH JÁNOS egyetemi tanár vetette fel a Magyar Rovartani Társaság ötven-éves fennállásának ünnepségei alkalmával. A javaslatot Társa-ságunk 1960 januári közgyűlésén egyhangúan elfogadta.

E kitüntetés három fokozatban: arany-, ezüst- és bronzfokozat-ban kerülhet átadásra. Az arany fokozatot az a magyar entomoló-gus kaphatja, aki az entomológia területén kiemelkedő munkássá-got fejtett ki. Az értékelésnél mérlegelni lehet élete munkáját, egyes műveit (könyv stb.) és minden egyéb cselekedetét, mely a magyar rovartan ügyét maradandóan szolgálta. Az ezüst fokoza-tot az a magyar entomológus kaphatja, aki a rovartan terén kie-

melkedő munkásságot fejtett ki, vagy a Magyar Rovartani Társaság ügyét mindig hűségesen támogatta. Az értékelésnél mérlegelni lehet a jelölt irodalmi munkásságát, gyűjtő tevékenységét és a Társaságban kifejtett munkáját. A bronz fokozatot pedig az a fiatal magyar entomológus kaphatja, aki a rovartani irodalmat kiemelkedő dolgozattal gazdagította. A bronz fokozatra való értékelésnél az utóbbi három év munkáját lehet figyelembe venni. Egyforma elbírálás esetén kivételesen bármely fokozat két személynek is kiadható.

Az emlékérmét Társaságunk a Frivaldszky Emlékdíj Bizottság döntése alapján adja ki. A bizottság tagjai a Magyar Rovartani Társaság elnöke, a Választmány tagjai, a Természettudományi Múzeum Állattárának, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állatrendszertani Intézetének, a Növényvédelmi Kutató Intézet Állattani Osztályának, az Agráregyetem Állattani, illetve Rovartani Tanszékének vezetője. Az emlékérem odaitételére a Társaság minden tagja tehet javaslatot, véleményének részletes indokolásával. A javaslat legkésőbb az évi közgyűlés előtt egy hónappal nyújtható be. A plakett a rendes évi közgyűlésen, ünnepélyes keretek között, oklevél kíséretében kerül átadásra.

Az emlékérmét tízéves fennállása alatt a következő tagtársaink kapták:

1961. március 17-én először, az arany fokozatot Dr. KADOCSA GYULA, az ezüst fokozatot DR. FODOR JENŐ, a bronz fokozatot pedig Dr. ENDRŐDY-YOUNGA SEBESTYÉN kapta.

1962. január 19-én az arany fokozatot DR. DUDICH ENDRÉnek, az ezüst fokozatot megosztva GYÓRFFY JENŐnek és MÓCZÁR MIKLÓSNak, a bronz fokozatot pedig DR. SÁRINGER GYULÁnak nyújtották át. 1963-ban az arany fokozat nem került kiosztásra, az ezüst fokozatot RESKOVITS MIKLÓS, a bronz fokozatot pedig DR. SZABÓ JÁNOS BARNA és DR. SZALAY-MARZSÓ LÁSZLÓ tagtársaink kapták.

Az 1964. május 15-i közgyűlésen az arany fokozatot DR. SZELENYI GUSZTÁVNAK, az ezüst fokozatot DR. ERDŐS JÓZSEFNEK, a bronz fokozatot pedig DR. STEINMANN HENRIKNEK nyújtották át.

1965-ben az arany fokozat ismét nem került kiosztásra, az ezüst fokozatot DR. GYŐRFI JÁNOS, a bronz fokozatot DR. PAPP JENŐ tagtársunk kapta.

Az 1966. januári közgyűlésen az arany fokozatot DR. BALOGH JÁNOS, az ezüst fokozatot NATTÁN MIKLÓS kapta, a bronz fokozat viszont nem került kiosztásra.

1967-ben sem az arany, sem a bronz fokozat nem került kiadásra, az ezüst fokozatot DR. ENDRŐDI SEBŐ tagtársunk kapta.

Következő évben, 1968-ban az arany és a bronz fokozat ismét nem került kiosztásra, az ezüst fokozattal SZŐCS JÓZSEF tagtársunkat tüntették ki.

Az 1969. januári közgyűlésen az arany fokozatot DR. KASZAB ZOLTÁN, az ezüst fokozatot LIPTHAY BÉLA, a bronz fokozatot pedig DR. MAHUNKA SÁNDOR kapta.

Az Emlékdíj a Társaság 1970. évi közgyűlésén tizedszer került kiadásra. A jubileum alkalmával az arany fokozatot nem adták ki, az ezüst fokozatot DR. GOZMÁNY LÁSZLÓ, a bronz fokozatot pedig DR. JENSER GÁBOR és DR. MARTINOVICH VALÉR kapta.

+ + +

"Társasági élet" c. rovatunkban - ahogyan azt már régebben elkezdtük - időnként beszámolunk az ország különböző intézményeiben és egyetemi tanszékein folyó entomológiai vonatkozású kutatómunkákról. A következőkben a MÉM Növényvédelmi Szolgálat Előrejelzési Központjának munkájáról számol be a Központ vezetője: DR. BENEDEK PÁL tagtársunk.

#### A MÉM Növényvédelmi Szolgálat Előrejelzési Központjának munkája

A mezőgazdasági termelés intenzív irányú fejlődése a termesztés biztonságának egyre fokozottabb növelését követeli meg. Az agrotechnikai jellegű tényezők mellett elsősorban a növényi károsítók befolyásolják a termesztés biztonságát, a növényvédelem eredményességének, illetve hatékonyságának fokozása ezért a mezőgazdasági termesztés fejlesztésének fontos tényezője. E köve-

telmények megvalósítása, ugyanakkor a kémiai növényvédőszer alkalmazásának a feltétlenül szükséges, de optimális keretek közé szorítása a növényvédelmi előrejelzés kifejlesztése útján, módszereink alkalmazásával lehetséges. A mezőgazdaság fejlődése néhány évvel ezelőtt vetette fel élesen az előrejelzés fejlesztésének szükségességét.

A növényvédelmi előrejelzés Magyarországon már két évtizedes múltira tekint vissza. Az Agrártudományi Egyetem Rovartani Tanszékének kezdeményezésére, elsősorban Dr. MANNINGER G. ADOLF egyetemi tanár javaslatára 1949-ben megindult és azóta is folyamatos a cukorrépakártevők előrejelzése. Időközben az egykori Zárszolgálati Laboratórium, majd a megyei növényvédő állomások is bekapcsolódtak a munkába, végül fokozatosan kiépült az országos fénycsapda-hálózat és a központi fénycsapdák anyagának feldolgozására a Természettudományi Múzeum Állattárában létrehozták az Identifikációs Csoportot, amely speciálisan foglalkozik a növényvédelmi előrejelzés kérdéseivel, felelős az országos előrejelzési hálózat megteremtéséért és a munka folyamatos továbbfejlesztéséért. A MÉM Növényvédelmi Főosztály utasítása alapján ezért a MÉM Növényvédelmi Szolgálat Központi Laboratóriumában 1968. január 1-én életre hívták az Előrejelzési Központot.

Az előrejelzési hálózat kialakítása terén meg kellett keresni mindazokat a lehetőségeket, amelyek az előrejelzési munka szélesítését, rendszeresebbé tételét, és végül a termelő üzemek számára a kártételek és a károsítók jobb, minden lényeges problémára kiterjedő előrejelzését eredményezhették. A Központ a szervezési munkát és az alapelvek tisztázását párhuzamosan végezte. A hálózat kialakítása érdekében 10, a mezőgazdasági természetével közvetlen kapcsolatban álló intézménnyel vettük fel a kapcsolatot és szabályoztuk a megyei növényvédő állomások előrejelzési munkáját. Az előrejelzési munka helyszíni adatfelvételezési tevékenységre épül, aminek zömét a növényvédő állomások járási főfelügyelői, illetve felügyelői végzik, kisebb részt a hálózatba bekapcsolódó külső szervek látják el. Ezek az

adatok, a területi fénycsapdák és a rajzásvizsgálat céljából üzemeltetett izolátorok adataival együtt a megyei növényvédő állomások laboratóriumába futnak be, itt dolgozzák fel az adatokat és az értékelés eredményeként, szükség esetén előrejelzéseket adnak ki a mezőgazdasági üzemek számára. A mezőgazdasági üzemek a kapott információk alapján szervezik meg munkájukat.

A hálózat feladata elsősorban az, hogy a károsító tömegszaporodási jelenségeit vizsgálja és feltárja a várható károsítási veszélyt. A károsítók tömegviszonyait a környezeti tényezők befolyásolják. A tömegszaporodási és járványjelenségek azonban - a fenológiai jellegekkel ellentétben - elsősorban nem a lokális viszonyoktól függnnek, ezeket a jelenségeket nagyobb területek feltételei befolyásolják. Az előrejelzési hálózat munkáját ezért ennek megfelelően kellett kialakítani, amit a tájegységi előrejelzés megvalósításával egyre inkább megoldunk. A tájegységi előrejelzés két lépcsőben valósul meg. Az országos, vagy több megyére érvényes tendenciákat az országos előrejelzések, a megyék egyes tájegységeire érvényes jelenségeket a növényvédő állomások előrejelzései tartalmazzák. Az országos, és a növényvédő állomások által kiadott előrejelzések alapján a mezőgazdasági üzemek a fő tendenciák ismeretében helyesen szervezhetik meg saját munkájukat. A tájegységi előrejelzés révén megismerik a várható kártételek veszélyeit (kártétel előrejelzés), így a lokális viszonyoktól függő, elsősorban fenológiai jellegek vizsgálata alapján (kártevő előrejelzés) optimálisan szervezhetik meg a károsítók elleni küzdelmet, ugyanakkor mentesülnek a vegyszerek túlzott használatának káros következményeitől.

A hálózat kialakítása után az adatfelvételezés megfelelő szintre emelése és megbízhatóságának megvalósítása, valamint a tájegységi előrejelzés elveinek kidolgozása, illetve érvényesítése mellett az Előrejelzési Központ egyik legfontosabb feladata volt az előrejelzés módszereinek áttekintése, kritikai elemzése és a hálózat számára egységesen érvényes módszertan elkészítése. Ennek érdekében áttekintettük a hazai és külföldi irodalmat és messzemenően figyelembe vettük a hazai előrejelzési munka

felhalmozódott tapasztalatát. A munka eredményeként több mint 100 károsítóra vonatkozó módszertani útmutatót készítettünk és kiadtuk az országos hálózat számára érvényes, tehát a tájegységi előrejelzést szolgáló "Mezőgazdasági károsítók előrejelzésének és szignalizációjának módszerei", valamint az üzemi előrejelzés módszertani alapjait biztosítani hivatott "A növényvédelmi előrejelzés üzemi módszerei" c. könyvet.

Az Előrejelzési Központ megalakítása óta a tájegységi előrejelzés alapelveinek kidolgozása, illetve az előrejelzési módszertan elkészítése mellett tisztázott olyan fontos kérdést, mint a kártevők előrejelzésének, főleg a populációdinamikai jellegek előrejelzéseinek alapjai, ezenkívül foglalkozott az üzemi előrejelzés jelentőségével és feladataival, továbbá meghatározta az üzemi előrejelzés helyét és szerepét a tájegységi előrejelzésben.

Az Előrejelzési Központ a Magyar Mezőgazdaság c. folyóirat Információk című mellékletében hetente rendszeresen közli országos előrejelzéseit. Ez a munka 1968 májusa óta folyamatos és így 1970 végéig 120 előrejelzési cikkünk jelent meg. Ezekben mindig az időszerű problémákkal foglalkozunk és egyre inkább a populáció-dinamikai, illetve járvány jelenségek kialakulásának körülményeit, területi és időbeli vonatkozásait, valamint a ható fő tényezők befolyásának elemzése révén a várható kártételeket vázoljuk. Ennek megfelelően nagy súlyt helyezünk távelőrejelzések készítésére.

Az Előrejelzési Központ a Növényvédelmi Kutató Intézet specialistáinak segítségével dolgozza fel a központi növényvédelmi fénycsapdahálózat anyagát és részben előrejelzési módszerek továbbfejlesztése, másrészt növényvédelmi technológiák korszerűsítése, a biocönotikai növényvédelem elveinek gyakorlati megvalósítása érdekében a megyei növényvédő állomások laboratóriumi dolgozóinak bevonásával kutatási feladatokat is ellát. Főként ezek eredményeit jelzi az Előrejelzési Központ megalakítása óta eltelt három év során, a Központ munkatársainak tollából megjelent 40 tudományos és 8 népszerűsítő tanulmány.

## K R Ó N I K A

Társaságunkat is nagy megtiszteltetés érte azzal, hogy tisztikarunk több tagja felelősségteljes tudományos beosztást kapott. A Művelődésügyi Miniszter dr. KASZAB ZOLTÁNT, az MTA levelező tagját, választmányi tagunkat a Természettudományi Múzeum főigazgatójává, dr. STEINMANN HENRIK kandidátust, választmányi tagunkat pedig a Természettudományi Múzeum Állattárának vezetőjévé nevezte ki. Dr. NAGY BARNABÁS kandidátust, alelnökünket pedig a Növényvédelmi Kutató Intézet Állattani Osztályának vezetésével bizták meg.

+ + +

A Növényvédelmi Kutató Intézet fennállásának 90. évfordulója alkalmából az Intézet, a Magyar Tudományos Akadémia, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium és a Magyar Agrártudományi Egyesület ünnepi, nemzetközi konferenciát rendezett 1970 szeptember 28 és október 1. között, mintegy 90 külföldi és 50 hazai résztvevővel. A konferencián "A gazdanövény-parazita kapcsolatok biokémiai és ökológiai alapjai" tárgykörből mintegy 60 előadás hangzott el.

+ + +

A Magyar Tudományos Akadémia 1970-ben történt átszervezése során a Természettudományi (II.) Főosztály is átalakította szakbizottságait. Az újjászervezett Zoológiai Bizottság elnöke dr. BALOGH JÁNOS egyetemi tanár választmányi tagunk, s a Bizottság tagjai között vannak dr. JERMY TIBOR, dr. KASZAB ZOLTÁN, dr. MÓCZÁR LÁSZLÓ és dr. STEINMANN HENRIK tagtársaink is.

+ + +

Az 1970.évi Múzeumi Hónap keretében Gyöngyösön megnyílt a "Mát-ra élővilága" c. kiállítás, mely egy jellegzetes magyar közép-

hegységi flórát és faunát mutat be. Felhívjuk Tagtársaink szíves figyelmét, hogy ha Gyöngyösön járnak, ne mulasszák el a legnagyobb vidéki természettudományi kiállítás megtekintését. Az egyetlen hazai mamut-csontváz is itt látható.

+ + +

Dr. KASZAB ZOLTÁN, a Természettudományi Múzeum főigazgatója 1970 októberében néhány hetet töltött az NDK-ban, ahol a berlini és drezdai múzeumok Tenebrionida-anyagát dolgozta fel.

+ + +

A közelmúltban megkötött koreai-magyar tudományos együttműködés keretében a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából a Természettudományi Múzeum zoológusai elsőként jutottak el a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságba. A koreai partner által 1970 május-júniusában szervezett gyűjtőúton két tagtársunk, dr. STEINMANN HENRIK, a Természettudományi Múzeum Állattárának vezetője és dr. MAHUNKA SÁNDOR, az Állattár kutatója vettek részt.

+ + +

A Lengyel Tudományos Akadémia Pulawyban 1970 augusztusában 10 ország szakembereinek részvételével nemzetközi lucernamagtermesztési szimpóziumot rendezett. Az öttagú magyar csoportban Társaságunk három taggal képviseltette magát: ERDÉLYI CSABA, dr. MANNINGER G. ADOLF és MANNINGER SÁNDOR tagtársaink a lucerna növényvédelmének tárgyköréből tartottak előadásokat.

+ + +

Dr. SOÓS ÁRPÁD választmányi tagunk, volt elnökünk 1970 szeptemberében Belgiumban és Luxemburgban járt. Belgiumban a Tervuren-i Belga Kongó Múzeumban két héten át dolgozott.

+ + +



A Minisztertanács 1970 november 7-e alkalmából dr. JERMY TIBOR elnökünket a Munka Érdemrend ezüst fokozatával, dr. SOÓS ÁRPÁD választmányi tagunkat pedig a Szocialista Kultúráért Érdeméremmel tüntette ki. A kitüntetésekhez mi is melegen gratulálunk.

+ + +

A KGST államok Növényvédelmi Állandó Bizottságának 1970 évi prágai ülésén hazánkat dr. JERMY TIBOR és BENEDEK PÁL tagtársaink képviselték.

+ + +

Dr. MAHUNKA SÁNDOR tagtársunk, az Állattár kutatója 1970 szeptember-októberében az innsbrucki egyetem meghívására az egyetem alpesi kutatóállomásán, Ostergurglban (Ötztali Alpok, 2000 m) dolgozott. Meghívásának célja az alpin és szubalpin talajok atkafaunájának kutatása volt.

+ + +

A "Magyarország Állatvilága" (Fauna Hungariae) sorozatban 1971 folyamán előreláthatólag a következő entomológiai vonatkozású füzetek megjelenése várható:

Dr. ENDRÓDI SEBŐ: Ormányosok V. - Curculionidae V. (X. kötet, 8. füzete)

Dr. ERDŐS JÓZSEF: Fémfürkészek VIII. - Chalcidoidea VIII. (XII. kötet, 9. füzete)

Dr. KASZAB ZOLTÁN: Cincérek - Cerambycidae (IX. kötet, 5. füzete)

+ + +

Az 1971 augusztusában Budapesten megrendezésre kerülő V. Nemzetközi Középeurópai Entomofaunisztikai Szimpózium előkészületei jól haladnak. A nagy érdeklődést bizonyítja, hogy az eddigi külföldi érdeklődők száma megközelíti a kétszázat.

+ + +

A kőbányai Művelődési Ház Herman Ottó Biológiai Köre 1970 novemberében nagysikerű rovarkiállítást rendezett a Pataky István Művelődési Házban. A kiállításon több tagtársunk gyűjteményéből láthatott részleteket az érdeklődő közönség.

+ + +

V. dr. DESEŐ KATALIN tagtársunk, a Növényvédelmi Kutató Intézet tudományos munkatársa 1970 márciusában egy hónapot töltött Prágában, a Csehszlovák Tudományos Akadémia Rovartani Intézetének Fejlődésmorfológiai Osztályán. Kinntartózkodása alatt dr. VLADIMIR LANDA-val, az Intézet igazgatójával közösen rovarszövet-tani vizsgálatokat végzett. Ugyanebben az időben dr. VARJAS LÁSZLÓ tagtársunk is töltött néhány napot az Intézetben, ahol az Élettani Osztály kutatóival szakmai megbeszéléseket folytatott.

+ + +

FÉSŰS ISTVÁN és PRENNER JÓZSEF tagtársaink, a MÉM Növényvédelmi Szolgálatának munkatársai 1970 november 3-5-e között a hollandiai Arnheim-ben a talajlakó pathogénekkal foglalkozó EPPO-konferencián vettek részt.

+ + +



